

Απόστολος Πιερρής

***Ο ΒΑΡΒΑΡΙΣΜΟΣ
ΤΗΣ ΝΕΩΤΕΡΙΚΟΤΗΤΑΣ
(Ευρωπαϊκής και Νεοελληνικής)
ΚΑΙ ΤΟ ΚΛΑΣΣΙΚΟ***

Στο τέλος των Διαδικτυακών Ομιλιών και Συζητήσεων που διοργάνωσε τον Μάιο – Ιούλιο το Nottingham University με τον Δήμο Σπάρτης, κυκλοφόρησα στους συμμετέχοντες και συντελεστές του ωραίου εγχειρήματος το ακόλουθο κείμενο ως άξονα αναφοράς και νοηματικής ταυτότητας. (Οι Συναντήσεις θα αναρτηθούν στο YouTube).

*

WE BARBARIANS

AND CLASSICAL CULTURE

We are living in a great transition period. The old order of the European civilization passes away, after a long drawn out decline, and the emerging new universal one has not yet firmly established and fully developed the characteristic forms of its identity. The times are pregnant. And at such particularly epochal turning points, the need of a creative re-engagement with classical culture becomes imperative, since this unique "wonder"-phenomenon constitutes the pivot of world-history, the immutable axis in the field and process of human self-realization. Given the similarity of circumstances, we may be looking forward to an Augustan revolution.

Re-engagement with classical culture means deeper understanding and heightened reappraisal of its core values and defining forms. We have to go to the bottom of the matter: What is absolutely unique about classical culture? *Sapere aude!*. The novel "problematization" implicates an existential questioning of our real relationship, as moderns, to classical humanities.

On the one hand, there is the belief in an organic continuity from classical antiquity to modernity, with variations but on the same fundamental themes. *"How much of this freedom and magnitude [of ancient Greeks] we still possess, is a serious question. But we have been born to that end, to be their heirs"*. So speaks an eminent classicist, Walter Otto. The very tone of the formulation however betrays a voluntarism alien to classical serenity.

And the underlying uncertainty erupts on the other hand most clear cut in Schiller's Letters upon the Aesthetical Education of Man, the title of the work giving more than a hint about the fundamental issue, the question of Beauty. There Schiller predicates barbarism to European modernity despite all progress in civilization.

"Whence then is it that we remain still barbarians?".

He explains: *"Now man can be opposed to himself in a twofold manner: either as a savage, when his feelings rule over his principles; or as a barbarian, when his principles destroy his feelings. The savage despises art and acknowledges nature as his despotic ruler; the barbarian laughs at*

nature, and dishonours it, but he often proceeds in a more contemptible way than the savage, to be the slave of his senses. The cultivated man makes of nature his friend, and honours its friendship, while only bridling its caprice".

Not a classical way of putting the thing, indeed a Romantic one in terminology and outlook, but nevertheless pointing to something valid and important. The truly cultivated man is for him of course the ancient Greek, to whom he sharply contrasts the modern European. The natural unity in Greek culture of European artificial dichotomies and polarities (monism as against dualism, metaphysically speaking) is what he emphasizes in drawing the picture of the contrast between the two paradigms of human existence. *"We see that remarkable people uniting at once fullness of form and fullness of substance, both philosophizing and creating, both tender and energetic, uniting a youthful fancy to the virility of reason in a glorious humanity"*. Europe fails miserably in this divine unity! At most she can do the opposites one at a time. But thus feeling has no form, however expressive or impressive the manner is, - and form is dead, however clever an imitation of correct models it may represent.

I suggest that we start our re-engagement with the classics, in anticipation and preparation for a new, and veritable, Renaissance, - by asking what was the extremely significant common missing element from primitives, undeveloped, underdeveloped, civilized and highly articulated people alike, in the wild west and the great empires of the east, that made the Greeks heap together all of them on the one side of the fundamental cultural antithesis Greek or Barbarian. Clearly, the essential defect did not consist in an uncivilized condition of existence. And let's bear in mind that they, the "wonder" people, would certainly allocate moderns of the sophisticated west in the same category next to the ancients of the sophisticated east, as Schiller helps us to understand.

A well-known linguistic indicator may be exploited for meaningful generalizations. We are all bar-bar-ians, our tongue is unmusical. We speak not as the birds that taught Alcman how to sing. But, they, the privileged tribes, talked beauty, even in the agora, or in abuse.

It will prove that Sparta is the cardinal point where the new Idea of human perfection was embodied in fullest reality. Therein her immortal greatness lies.

But *"near is, and difficult to grasp the God"*. Apollo, in our case.

Έχω επανειλημμένα τονίσει και αναλύσει ότι η διχοτομία «Έλλην – Βάρβαρος», απόλυτη για το βίωμα και την συνείδηση του Ελληνισμού, δεν έχει να κάνει με την διάκριση πολιτισμένος – απολίτιστος, ούτε με την διαφορά του καλλιεργημένου, αυτού που έχει αρχές, αξίες και ιδανικά, έναντι του άγριου, εκείνου που έχει μόνο φυσικές ορμές και αυτόματα αναδυόμενους τρόπους ανθρώπινης συνύπαρξης.

Και πρώτον, όλοι έχουν αξίες και ιδανικά. Διαφέρουν στο ποιά συγκεκριμένα. Και οι Πέρσες, η πρώτη οικουμενική αυτοκρατορία, είχαν φυσικά. Π. χ. όταν ο πρέσβυς της Σπάρτης προτείνει στον Κύρο μετά την νίκη του επί του Κροίσου και της Αυδικής αυτοκρατορίας την αναγνώριση του διπολισμού με όριο το Αιγαίο, αλλά τον προειδοποιεί να μην αναμιχθεί στα πράγματα του κυρίως Ελλαδικού χώρου, ο Κύρος απαντά ρητορικά μεν αλλά μιλώντας στους παρευρισκόμενους Έλληνες ότι δεν θα δεχθεί εντολές από ανθρώπους που έχουν θεσμοθετημένη την απάτη ως αγορά και ως εμπόριο. Πολιτισμική διαφορά τονίζει ο βασιλεύς των βασιλέων, και θεωρεί το πλεονέκτημα δικό του. Με την αλήθεια, την αξιοπιστία και την γενναιότητα μεγαλούργησε η Περσική αυτοκρατορία. Γιατί, δεύτερον, οι Πέρσες τιμούν περισσότερο από όλους τους άλλους ανθρώπους την πολεμική ανδραγαθία, μας λέει ο Ηρόδοτος. Οι Πέρσες, τρίτον, είχαν για υπέρτατη αξία την αλήθεια και φιλαλήθεια (έτσι εκφράζεται η καλή αρχή του Ιρανικού δυισμού, ο Αχουραμάζδα). Το ψεύδος είναι από την αρχή του Σκότους, τον Αριμάν. Κατηγορούσαν τους Έλληνες, ιδίως τους Έωνες, για δολιότητα, πονηρία και υποκρισία.

Επί πλέον οι αυτοκρατορίες της ανατολής ήσαν κατ' εξοχή πολιτισμένες από χιλιετίες πριν τα Μηδικά. Σύνθετες δομές εξουσίας και αποτελεσματικά διοικητικά συστήματα, γραφειοκρατίες, αυτόνομες περιφερειακές εξουσίες και κεντρικοί επιθεωρητές, ανεπτυγμένες οικονομίες, λεπτομερή και ισχυρά νομικά πλαίσια, κράτος δικαίου με έλεγχο των δικαστικών κρίσεων, μεγαλουπόλεις και άνεση βίου. Με τα σημερινά κριτήρια του πολιτισμού, οι αυτοκρατορίες της ανατολής ήσαν πολιτισμένες, και οι Ελληνικές πόλεις υπανάπτυκτες. Ακόμη και η Αθήνα του Χρυσού Αιώνα δεν είχε αποχετευτικό δίκτυο, - αλλά ο Περικλής έκτιζε "μυριοτάλαντους ναούς" (Παρθενώνα, διαμόρφωση και ανάπλαση μεγάλης κλίμακας της Ακρόπολης, Τελεστήριο Ελευσίνας κλπ.) κατασπαταλώνοντας τους φόρους των Ελλήνων, όπως τον κατηγορούσε η αντιπολίτευση. Για την Σπάρτη δεν μιλάω, οι "πολιτισμένοι" σήμερα θα την θεωρούσαν σαν μεγάλο χωριό, - μέχρι το 550 π. Χ. δεν είχε καν κάποιο κτίριο της "προκοπής", (άλλωστε το απαγόρευε Ρήτρα του Λυκούργου), - αλλά και μετά (όταν μειώθηκε de facto, χωρίς

τροποποιήσεις, η απόλυτη τήρηση του Λυκούργειου "Κανόνα"), και τότε σωστά φυσικά το τοποθετεί ο Θουκυδίδης - αλλού έγκειται η μεγαλωσύνη της.

Η απόλυτη όντως αντίθεση Έλλην - Βάρβαρος δεν έχει καμιά σχέση με την έννοια Πολιτισμένος - Υπανάπτυκτος.

Με βάρβαρος οι Έλληνες εννοούσαν όλους όσους δεν συμμετέχουν στον νέο άξονα της ιστορίας, δεν νιώθουν δεν βιώνουν και δεν κατανοούν την νέα επαναστατική ιδέα ότι πάνω από όλες τις ανάγκες του χρόνου και τις μέριμνες για την αποτελεσματική διαχείρισή τους (στους τρεις πυλώνες που λέω, την διαιώνιση του είδους, την επιβίωση και τον ζωτικό χώρο ασφάλειας, από τους οποίους εκπηγάζουν όλοι οι κώδικες οικογένειας, θεσμών και ηθικής, οικονομίας και δομών εξουσίας), - ότι πάνω από όλα τα χρήσιμα για τις ανάγκες του χρόνου κείται η λαχτάρα του ανθρώπου για αιωνιότητα και ότι αυτή σημαίνει τελειότητα. Πολιτισμικά Έλληνας είναι αυτός που ξέρει για την βασιλεία του Κάλλους, ότι το σύμπαν είναι "Κόσμος", όμορφο αρμονικά συντεταγμένο και δομημένο πράγμα σαν ένα όμορφο γυμνασμένο ανθρώπινο σώμα, και ότι γι αυτό υπάρχει και δεν είναι όλα μηδέν! (Heidegger, Dostoevsky etc.). Έλληνας είναι αυτός που "πιστεύει" στο Κάλλος, την τελειότητα, την Μορφή (με την ειδική κλασσική έννοια), και ότι αυτό είναι ισχυρότερο από τις χθόνιες γονιμότητες και τους κυρίους των δυνάμεων και τις powers to be. Όσοι έχουν αυτήν την "πίστη" ρωτάνε για το μέλλον τον Απόλλωνα, την ιδέα της ταυτότητας αισθητού κάλλους και πνευματικής σοφίας, που ξέρει όλα τα μυστικά του χρόνου χωρίς να ενδιαφέρεται για τα χρονικά και του χρόνου τα πράγματα, αλλά μόνο για την χαρά του Κάλλους, την παιδιά της ακμής της ύπαρξης και την εορτή της αιωνιότητας στα στάσιμα του χρόνου! [Εδώ βρίσκεται όλη η θεωρητική επεξεργασία μου].

Έλληνας είναι όποιος βάζει μπροστά και πάνω από όλα το Κάλλος, την Ελληνική Μορφή. Γιατί ομορφιά είναι η αλήθεια, και αλήθεια η ομορφιά, και η αλήθεια σώζει. Τα άλλα πάντα τα τρώει ο Άρχοντας του Κόσμου τούτου, τα καταπίνει ο Χρόνος – Κρόνος, τα καταβροχθίζει ο Μινώταυρος του Λαβύρινθου της ύπαρξης.

Έτσι τραγουδάει ο Keats υμνώντας μια Ελληνική υδρία, την καθαρή Μορφή:

Thou, silent form, dost tease us out of thought
As doth eternity: Cold Pastoral!
When old age shall this generation waste,
Thou shalt remain, in midst of other woe

Than ours, a friend to man, to whom thou say'st,
 "Beauty is truth, truth beauty", - that is all
 Ye know on earth, and all ye need to know.
 (*Ode on a Grecian Urn*, V).

Έλληνας είναι αυτός που βιώνει με φωτεινή γνώση ότι η αξία των πάντων είναι σχετική, μετριέται από την χρησιμότητά τους σε κάτι άλλο από αυτό που είναι τα ίδια. Και μόνο το Κάλλος της Αλήθειας και η Αλήθεια του Κάλλους, η τελειότητα του Είναι δηλαδή, αποτελεί αυταξία: αξίζει αυτό καθεαυτό, και όχι μόνο για κάτι άλλο. Το Κάλλος είναι η απόλυτη αξία της ύπαρξης, γιατί η τελειότητα είναι το σφράγισμα της αιωνιότητας.

Ο Ελληνισμός συνίσταται στην απόλυτη προτεραιότητα του Κάλλους οντολογικά και υπαρξιακά.

Ζούμε για την ομορφιά.

Το Κάλλος είναι το μόνο που δεν είναι μέσο για κάτι άλλο, αλλά αυτό καθεαυτό τελικός σκοπός, το «τέλος» της τελειότητας.

Ο υπέρτατος και τελικός σκοπός είναι η τελειότητα, το τέλος είναι το «τέλος». Η ζωή δε είναι για την διαιώνιση του είδους, δεν είναι για την επιβίωση, δεν είναι για την εμπέδωση ζωτικού χώρου ασφάλειας, - το νόημα του βίου δεν έγκειται στην ικανή και επιτυχή διαχείριση των αναγκών του χρόνου κατά τους τρεις πυλώνες τους, την οικο-γένεια, την οικο-νομία και την οικ-αρχία, ο θεμελιώδης σκοπός της ανθρώπινης ύπαρξης δεν είναι η αποτελεσματική ηθική τάξη θεσμών και νόμου, δεν είναι η αποτελεσματική παραγωγή, συσσώρευση, προσφορά και κατανάλωση αγαθών, δεν είναι η αποτελεσματική πολιτική συγκρότηση της κοινωνίας και οργάνωση εξουσίας εντός της και ηγεμονίας εκτός αυτής.

Ζούμε για να μετα-μορφώνουμε τις ανάγκες της ύπαρξης σε κάλλος του όντος, για να μετα-τρέπουμε την χρησιμότητα σε τελειότητα, για να μετα-ουσιώνουμε τον χρόνο σε αιωνιότητα.

Ο Έλληνας ζει με τον Έρωτα του Κάλλους, με τον Δωρικό Έρωτα της Ελληνικής Μορφής – όπως αποτυπώθηκε στην τέχνη, την ποίηση, την σκέψη, τον τρόπο ζωής, αρχετυπικά της Σπάρτης. Αυτό το απόλυτο βίωμα ορίζει πολιτισμικά τον κλασσικό Ελληνισμό, και δι-ορίζει απολύτως τον Έλληνα από τον Βάρβαρο, αυτόν που ξέρει μόνο από σκοπούς στον χρόνο και του χρόνου, που και το κάλλος χρησιμοποιεί για τέτοιους υπέρτερους σκοπούς.

Έρως δεν είναι η γενετήσια ορμή, ούτε η αγάπη, ούτε η στοργή, ούτε αυτή καθεαυτή η επιθυμία της αδιαφόριστης ηδονής, - αλλά η εκστατική αναρπαγή από το Κάλλος, η κατοχή από την ομορφιά (από την οποία έπεται χαρίεσσα χαρά και το κεχαριτωμένο ηδύ).

Όποιος δεν ζει για το «τέλος», την τελειότητα, και με τον έρωτα του κάλλους, δεν είναι Έλληνας αλλά Βάρβαρος, κι ας είναι Μίδας του πλούτου, κι ας είναι βασιλεύς των βασιλέων στην εξουσία.

**ἐγὼ γ' ἄν οὔτ' Ἀμαλθίης
βουλοίμην κέρας οὔτ' ἔτεα
πεντήκοντά τε κάκατόν
Ταρτησσοῦ βασιλεῦσαι.**

Ανακρέων, Fr. 4 Gentili

Περί Δωρικού δε έρωτος βρίθει η ποιήσή του.

Και ιδού η θετική αποτίμηση της αριστεύουσας ευδαιμονίας από τον σοφό Σόλωνα:

**ὄλβιος, ᾧ παῖδές τε φίλοι καὶ μώνυχες ἵπποι
καὶ κύνες ἀγρευταὶ καὶ ξένος ἄλλοδαπός**
Σόλων Fr. 13 Diehl

[«παῖδες φίλοι» με την έννοια των παιδικών, v. Θεόγνις, 1255-8. Ερμείας, εις Πλάτωνος Φαίδρον, 231^E p. 38 Counreur. Cf. Σόλων, Fr. 12].

(Για τάξη και ηθική, για οικογένεια και συζυγική ευτυχία, ούτε λόγος βέβαια προκειμένου περί Έλληνας).

*

Ο Ελληνισμός είναι ένα μοναδικό φαινόμενο, άξονικό της ιστορίας. Βαρβαρικό, με διάφορες προσεγγίσεις και προσαρμοστικά μοντέλα, είναι ό,τι προηγήθηκε, συνυπήρξε και ακολούθησε (περιλαμβανομένου και του Νεοελληνισμού ως συστήματος). Και αποτελώντας το εστιακό σημείο στις συντεταγμένες του χώρου, δεν ανήκει ούτε ρέπει προς κάποιο από τα τέσσερα σημεία του ορίζοντα

Έτσι, η Ελλάδα δεν είναι ούτε Ανατολή ούτε Δύση, αλλά ο άξονας, σε σχέση και αναφορά προς τον οποίο νοηματοδοτούνται Ανατολή και Δύση. Στους Δελφούς του Απόλλωνα συναντήθηκαν οι δύο αετοί του Διός πετώντας από άκρα Ανατολή και Δύση. Εδώ είναι το πολιτισμικό κέντρο του κόσμου, η εστία της ιστορίας.

Βάρβαροι λοιπόν με την αρχαία έννοια είναι όλοι οι αμέτοχοι του νέου ιδεώδους, είτε είναι οι πρωτόγονοι και άγριοι και ημιάγριοι είτε οι πολιτισμένοι της επιτυχημένης διαχείρισης των αναγκών του χρόνου, είτε στην Ανατολή τότε είτε στην Δύση τώρα.

Μια ωραία εκδοχή δίνει ο Schiller (αν και ρωμαντικός, αλλά φυσικά με τον έρωτα του κλασσικού). Διακρίνει τους "άγριους", στους οποίους η φύση δεν έχει κανένα κανόνα, από τους "βάρβαρους", στους οποίους η φύση καταπιέζεται από τεχνητούς κανόνες, από "πρέπει" και δέοντα και υποχρεωτικά. Αντιπαράθετει και στα δύο τον πραγματικό πολιτισμό, που θεωρεί τον Κλασσικό Ελληνικό, όπου οι "αρχές" είναι σε απόλυτη συμφωνία με την φύση, σαν το άνθος της. (Έχει πιάσει ακριβώς αυτό που έκανε ο Λυκούργος). Βάζει φυσικά την Ευρώπη στην βαρβαρική κατάσταση – (Οι καλύτεροι Ευρωπαίοι είναι με μας, γι αυτό μας αγαπάνε και μας σέβονται τους κλασσικούς από μας και μη νεοέλληνες!)

Η Ευρώπη έχει τον έρωτα του κλασσικού Ελληνισμού σαν μια από τις δυο συστατικές ροπές της, σε ασταθή ισορροπία προς την άλλη και σύμφυτό της, την έφεση του απείρου. Επειδή δε άπειρο και μορφή δεν συμβιβάζονται, ο Ευρωπαϊκός έρωτας του κλασσικού δεν είναι ο κλασσικός έρωτας του κάλλους αλλά έρωτας του έρωτα του κάλλους. Γι αυτό μένει ες αεί ανικανοποίητος. Από το Γοτθικό μέχρι το Ρομαντικό και στην ακόλουθη παρακμή, πάσχει, υποφέρει, αγωνιά σε ωκεανούς συναισθημάτων, αγωνίζεται και πέφτει ως ήρωας Siegfried, ως καταρρέουσα χαρά της νίκης, παγώνει σε τεχνητούς κώδικες κανονιστικούς ενώ ηφαιστειο βράζει μέσα το ανικανοποίητο, ερτάει την μορφή αλλά δεν την βρίσκει και τρέπει το έλλειμα σε εκφραστική δύναμη εντυπώσεων.

Ο Κλασσικός θα λοιδορούσε: «ο Βάρβαρος καταβροχθίζεται από τον Χρόνο».

Αλλά μένει τουλάχιστον εκεί όντως πάντα ενεργός ο έρωτας του κλασσικού. Ενώ στον Νεοελληνισμό δεν υφίσταται ούτε καν αυτός ο έρωτας του έρωτα, ούτε η αίσθηση ότι κάτι ολωσδιόλου ιδιαίτερο συντελέστηκε τότε σε αυτόν τον μαγικό τόπο, έξω από την λογική των αναγκών του χρόνου.

Βεβαίως με Νεοελληνισμό εννοώ τον συστημικό Ελληνισμό του Νεοελληνικού Κράτους. Δεν σημαίνω την ψυχή του Λαού που πάσχει και

υποφέρει στα δεσμά της προδομένης υπόστασής της, ούτε φυσικά τους πραγματικούς μεγάλους πολιτιστικούς εκφραστές του Ελληνικού βιώματος που το έργο τους μένει ασυνέχιστο.

Έτσι οι Νεοέλληνες του συστήματος είναι αρχιβάρβαροι, βαρβαρώτεροι και των Ευρωπαίων τους οποίους μιμούνται και εκ των οποίων δανείζονται την ταυτότητά τους.

9 Σεπτεμβρίου 2020